

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

דיני צבא - 62624

תאריך עדכון אחרון 15-02-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: מוסמך

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 2

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): השופט שי יניב

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: shyaniv1@bezeqint.net

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ג 18:00-19:00 תיאום מוקדם

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

דיני צבא הם בעלי נפקות ישירה למירב אוכלוסיית המדינה. הם זוכים להסדר חקיקתי נפרד, המעוגן בחוק יסוד: הצבא, חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955 ובפסקת הגבלה נפרדת בסעיף 9 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו. הקשיים שמעוררים דיני צבא במדינה דמוקרטית מהווים מרכיב חשוב בשיח המשפטי והחברתי בישראל.

במסגרת הקורס נעמוד על סוגיות קלאסיות כגון: מאפייניו הייחודיים של המשפט הצבאי; תחולת חוק השיפוט הצבאי; ייחודה של השפיטה הצבאית; אחריות מפקדים; ציות לפקודה. נתמקד גם בהיבטים הנמצאים בהתפתחות כדוגמת דיני המעצר לפני הגשת כתב אישום ולאחר הגשתו; עבירות סמים; הדין המשמעותי; התחקיר והחסיין; סרבנות; ומאפייני התערבות בית המשפט העליון בענייני צבא, במובנם הרחב.

מטרות הקורס:

מטרת הקורס היא הכרת יסודות דיני הצבא, הבאים בפני בתי הדין הצבאיים, לצד עיקרי הדין המשמעותי. בד בבד, יידרש הקורס ליחסי הגומלין של חברה-צבא, לזיקה שבין הדין הכללי לדין הצבאי ולייחוד שבדיני צבא. הניתוח יעשה על רקע ההתפתחות, שחלה בשנים האחרונות בתחומים אלה.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

ללבן נושאים מרכזיים במשפט הצבאי ולהעמיק ברציונל הייחודי של דיני צבא.
להשתמש במושגים ובכלים משפטיים המאפיינים את המשפט הצבאי.
להסביר את המורכבות של מציאת נקודות האיזון בין ערכים מתנגשים בהווייה הצבאית.
לנתח סוגיות מרכזיות במשפט הצבאי, מתוך הבנת הייחוד שבדיני צבא, ולהעלות ביקורות והצעות לפיתוח הדין.

דרישות נוכחות (%) :

מלאה

שיטת ההוראה בקורס: שילוב של הרצאה פרונטלית ודיון בכיתה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. כללי
2. תחולת חוק השיפוט הצבאי.
3. מעצר
4. הדין המשמעותי
5. אחריות מפקדים
6. הציות לפקודה - פקודה בלתי חוקית ופקודה בלתי חוקית בעליל

-
7. סרבנות
 8. התחקיר בראי דיני החיסיון
 9. התנהגות שאינה הולמת
 10. התעללות
 11. עבירות סמים - היבטים צבאיים

חומר חובה לקריאה:

דיני צבא

התשע"ד

השופט שי יניב

רשימת מקורות

1. כללי

חקיקה

סעיפים 8 ו-9 לחוק יסוד: כבוד האדם וחירותו

חוק יסוד: הצבא

חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 60), התשס"ט-2009

חוק שירות הקבע בצבא-הגנה לישראל (הליכים לעניין החלטות הנוגעות לחיילים בשירות קבע),

התש"ע-2010

חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 63) התשע"א-2010

פסיקה

רע"פ 6091/11 פלוני נ' התובע הצבאי הראשי אתר נבו (ניתן ביום 27.2.2012).

בג"ץ 6067/11 הפרקליט הצבאי הראשי נ' הועדה הצבאית לעיון בעונש אתר נבו (ניתן ביום 2.2.2012).

ע"פ 5734/10 קאשור נ' מדינת ישראל אתר נבו (ניתן ביום 25.1.2012).

בג"ץ 6784/06 רס"ן שליטנר נ' הממונה על תשלום גמלאות אתר נבו

בג"ץ 1375/06 גדרה נ' בית הדין הארצי לעבודה אתר נבו

בג"ץ 6651/05 רס"ן שפירא נ' ראש אגף כח אדם במטה הכללי של צה"ל אתר נבו

בג"ץ 6055/95 צמח נ' שר הבטחון, פ"ד נג (5) 241

בג"ץ 3959/99 התנועה למען איכות השלטון נ' הוועדה לעיון בעונש, פ"ד נג (3) 721

בשפ 3513/95 רב"ט שרגאי נ' התובע הצבאי, פרקליטות חיל האוויר, פ"ד נא (2) 686

בג"ץ 5000/95 טור' ברטלה ואח' נ' הפרקליט הצבאי הראשי, פ"ד מט (5) 64

ע"א 503/87 שפק נ' אגד, פ"ד מב (1) 162

ע/42,45/10 רב"ט ולטוצ'יאנו נ' התובע הצבאי הראשי אתר נבו

ע/24/09 התובע הצבאי הראשי נ' טור' בקוש אתר נבו

ע/74/09 תא"ל תמיר נ' התובע הצבאי הראשי אתר נבו
ע"ת/31/06 התובע הצבאי הראשי נ' סא"ל מזור אתר נבו
ב"ש 131/03 חסארמה נ' התצ"ר פדאור 04 (19) 243
ע/123/02 אל"ם שלמה נ' התצ"ר אתר נבו
ע/192/02 רס"ב רומנו נ' התובע הצבאי הראשי פדאור 04 (19) 266

אוסטרליה - *Morrison .v Lane* [2009] 29 HCA

מאמרים

J. B. Roan, C. Buxton, "The American Military Justice System in the New Millennium"
52 A.F.L.Rev. (2002) 185.

2. תחולת חוק השיפוט הצבאי

חקיקה

סעיפים 1, 4-16 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955
סעיפים 5, 24, 27א, 35 לחוק שירות ביטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986

פסיקה

כללי

רע"פ 3080/10 טור' סמורגונסקי נ' התובע הצבאי הראשי אתר נבו
רע"פ 7447/06 יודוב נ' התובע הצבאי הראשי אתר נבו
רע"פ 2524/01 סרדיוק נ' התובע הצבאי הראשי פדאור 04 (3) 471
רע"פ 1057/99 יוחייב נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד נג 365 (3)
בג"ץ 752/80 מירון נ' מותב ביה"ד הצבאי המחוזי מ"ש גיסות השריון, פ"ד לה (1) 585
בג"ץ 3/73 כהנוף נ' ביה"ד הרבני ואח', פ"ד כט (1) 449

ע/111/07 טור' סמורגונסקי נ' התובע הצבאי הראשי,
ע/268/02 טור' מדין נ' התובע הצבאי הראשי, תק-צב 2003 (1) 24
ע/212/99 טור' קלמקוב נ' התצ"ר, תק-צב 2000 (1) 23
ע/52/96 התצ"ר נ' רומן גורבילסקי, פסקי דין נבחרים (1996) 147

ב.הנמנה עם כוחות המילואים

ע/56/86 התצ"ר נ' טור' חנניה לויט, פסקי דין נבחרים (1986) 38
ע/27/75 התצ"ר נ' טור' ארנון, פסקי דין נבחרים (1975) 67

ג. איש מילואים שאינו בשירות

ע/2/94 רגב נ' התצ"ר, פסקי דין נבחרים (1994) 41

ד. קבלה כדין

ע/20/78 התצ"ר נ' טור' שמעון, פסקי דין נבחרים (1978) 24

ה. קיבל שחרור

ע/151/90 רב"ט סימנטוב נ' התצ"ר, פסקי דין נבחרים (1990) 310

ו. דימו בתום לב

ע"מ/54/96 התצ"ר נ' רב"ט בן-ארוש, פסקי דין נבחרים (1996) 77
ע/159/60 סגן רפאל נ' התצ"ר, פסקי דין נבחרים (1960) 470

ז. העובד בשירות הצבא

ע/181/98 התצ"ר נ' אע"ץ חיבטוב, פסקי-דין נבחרים (1998, חלק א') 251
ע/1/69 התצ"ר נ' אע"ץ שאול, פסקי דין נבחרים (1969) 128
ע"מ/4/96 התצ"ר נ' ע"צ דניאל אזולאי, פסקי דין נבחרים (1996) 7

ח. העובד בשליחות הצבא

בג"ץ 297/68 אוחנה נ' ביה"ד הצבאי המחוזי, פ"ד כג(1) 341
ע/100/69 התצ"ר נ' שוטר טנא, פסקי דין נבחרים (1969) 288
ע/108/68 התצ"ר נ' שוטר בכור, פסקי דין נבחרים (1968) 228

ט. הנמצא כדין במשמורת הצבא

ע/73/83 התצ"ר נ' טור' יצחק, פסקי דין נבחרים (1983) 105

י. מי שנמסר לו נשק מטעם הצבא

ע/288/95 כהן נ' התצ"ר, פסקי-דין נבחרים (1995) 482

יא. מי שחדל להיות חייל

בג"ץ 754/80 פוגל נ' ביה"ד הצבאי המחוזי ואח', פ"ד לה(1) 552

מאמרים

פרופ' ש"ז פלר, 'סמכות שיפוט או תחולת חוק או שניהם גם יחד?', משפטים יא 92.
פרופ' מ' קרמניצר, '"סמכות שיפוט או תחולת חוק או שניהם גם יחד?' - דעה אחרת", משפטים יג
415.

T. Harder, "Moving Towards the Apex: Recent Developments in Military Jurisdiction"
2003 Army Law. 3.

M. Silter, "The Power to Prosecute: New Developments in Courts-Martial
Jurisdictions" 1998 Army Law. 1.

3. מעצר

חקיקה

סעיפים 226 - 244 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955
סעיפים 13 ו-21 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו-1996

פסיקה

רע"פ 10622/07 סמורגנסקי נ' מדינת ישראל, אתר נבו
בש"פ 537/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(3) 355
דנ"פ 2316/95 גנימאת נ' מדינת ישראל, פ"ד מט(4) 589
בש"פ 3513/95 רב"ט שרגאי נ' התובע הצבאי, פ"ד נא(2) 686

בג"ץ 6055/95, 7083/95 צמח ואח' נ' שר הבטחון ואח', פ"ד נג (5) 241
בג"ץ 695/88 אדלר ואח' נ' בית הדין הצבאי לערעורים ואח', פ"ד מג (2) 185

ע"מ/4/10 עטיה נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע"מ/58/05 התובע הצבאי הראשי נ' טור' עמר אתר נבו
ע"מ/35/02 סמל אמינוב נ' התובע הצבאי הראשי, תק-צב 2002 (2) 113
ע"מ/45,46/00 רב"ט טרגש ואח' נ' התובע הצבאי הראשי, פדאור 00 (7) 472
ע"מ/22/00 טור' אולמן ואח' נ' התובע הצבאי הראשי, תק-צב 2000 (2) 22
ע"מ/33/95 טור' אסעד נ' התובע הצבאי הראשי (לא פורסם)

4. הדין המשמעותי בצה"ל

חקיקה
חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, סעיפים 136-176
הפ"ע 5.0301
פ"מ 33.0302 דין משמעותי
הצעת חוק השיפוט הצבאי (תיקון - הקמת בית דין למשמעות), התשע"ב-2012 (הצעת חוק פרטית של
ח"כ מירי רגב ואריה ביבי).

פסיקה
בג"ץ 266/05 פילנט ואח' נ' סגן הפרקליט הצבאי הראשי ואח' אתר נבו
בג"ץ 106/01 סג"ם מועד ואח' נ' האלוף אביטל ואח', תק-על 2001 (4) 119
רע"פ 2413/99 טור' גיספן נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד נה (4) 673
עש"מ 5550/98 גל-אור נ' מדינת ישראל, פ"ד נג (1) 326
עש"ם 3/88 אזוט נ' מ"י, פ"ד מג (1) 867
בג"ץ 442/87 שאול נ' הפרקליט הצבאי הראשי ואח', פ"ד מב (2) 749
בג"ץ 68/85 סא"ל פרומר נ' בית הדין הצבאי לערעורים ואח', פ"ד מ (2) 617
בג"ץ 118/80 גרינשטיין נ' הפרקליט הצבאי הראשי, פ"ד לה (1) 239
בג"ץ 243/80 מדז'ינסקי נ' בית הדין הצבאי לערעורים ואח', פ"ד לה (1) 67
ד"נ 13/75 מפקד מצ"ח נ' פלוני, פ"ד ל (3) 617
בג"ץ 405/74 בר עד נ' סרן מדר, פ"ד כט (1) 54
עש"ם 1/66 פסקל נ' היועמ"ש, פ"ד כ (3) 71

ע/63/06 סמל חיימוביץ נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע/123/02 אל"ם שלמה נ' התצ"ר, אתר נבו

5. אחריות מפקדים

חקיקה
הפ"ע 5.0903 "משמעות - אחריות מפקדים"

בג"ץ 4550/94 אישה נ' היועמ"ש לממשלה ואח', פ"ד מט (5) 859

ע"פ 84/85 ליכטנשטיין נ' מדינת ישראל, פ"ד מ (3) 141.

ע"פ 186/80 יערי נ' מדינת ישראל, פ"ד לה (1) 769.

ע"פ 402/75 אלגביש נ' מדינת ישראל, פ"ד ל (2) 561, 570.

מ/8/08 התובע הצבאי נ' אל"ם ש' כ', סא"ל א' ר', רס"ן מ' ק', ניתן ביום 24.1.13

ע/232/95 סגן קאופמן נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד נבחרים (1995) 445

ע/17/95 התצ"ר נ' סרן איתן בלחסן, פ"ד נבחרים (1995) 114

ע/193/94 סא"ל שלו ואח' נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד נבחרים (1994) 226

ע/218/93 סגן שפירו נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד נבחרים (1993) 332

ע/135/93 סגן טרנר ואח' נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד נבחרים (1993) 216

ע/170/84 אל"ם יאיר ואל"ם אפרים נ' התובע הצבאי הראשי

ע/177/79 סגן אבי נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד נבחרים (1979) 180

ע/55/76 התצ"ר נ' סגן ראובן, פ"ד נבחרים (1976) 156

ע/83/75 התצ"ר נ' סגן זאב, פ"ד נבחרים (1975) 174

מאמרים

ע' מודריק, "מפקד: סמכות, אחריות, אשמה" פלילים ב (תשנ"א) 249.

מ' קרמניצר, "אגב פסיקה צבאית" משפטים טז (תשמ"ז) 551.

א' לדרמן, "אחריות שלוחית בעבירות אשם" עיוני משפט י (תשמ"ד) 61.

M. Stryszak, "Command Responsibility: How much should a Commander be expected to know?" 11 USAFA J. Leg. Stud. (2000) 27.

6. הציות לפקודה -

פקודה בלתי חוקית ופקודה בלתי חוקית בעליל

חקיקה

סעיפים 17, 122-125, 133 לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955

סעיף 34 לחוק העונשין, התשל"ז-1977

פסיקה

ע/147/00 התצ"ר נ' סג"ם אזרן, פדאור 01 (6) 61

ע/90/86 סגן יהונתן רגב נ' התצ"ר, פ"ד נבחרים (1986) 43

ע/264/84 טורי יונתן אלקובי נ' התצ"ר, פ"ד נבחרים (1984) 251

ע/169/81 ע/232/81 רס"ר אבי ואח' נ' התובע הצבאי הראשי, פ"ד נבחרים (1981) 122.

ע/139/75 רס"ן שלמה נ' התצ"ר, פ"ד נבחרים (1975) 242

ע/172/69 התצ"ר נ' טור' דרור, פ"ד נבחרים (1969) 355

ע/15/65 התצ"ר נ' רב"ט גיל ואח', פ"ד נבחרים (1965) 28

ע/145/60 התצ"ר נ' סמל יגאל, פ"ד נבחרים (1960) 412

ע/72/59 התצ"ר נ' סג"ם מתתיהו, פ"ד נבחרים (1959) 272

ע/58/59 התצ"ר נ' סג"ם גדעון, פ"ד נבחרים (1959) 155

ע/283/58-279 רס"ן מלינקי ואח' נ' התצ"ר

מר/3/57 תוב"צ נ' רס"ן מלינקי ואח'

בג"ץ 425/89 צופאן ואח' נ' הפצ"ר ואח', פ"ד מג (4) 718.
עש"מ 1/86, 2 קוקה נ' יו"ר רשות השידור, פ"ד מ (2) 406.
ער"מ 3/85 ציטיאט נ' עיריית ת"א-יפו, פ"ד מ (1) 74.
ער"מ 1/82, 2 עיריית ת"א-יפו נ' רובין, פ"ד לו (3) 579.
עש"מ 318/04 מנוס נ' נציב שירות המדינה, תק-על 2004 (1) 2220.

ספרות

"הגנת הצידוק בשל ציות לפקודות בלתי-חוקיות תקציר סימפוזיון" משפטים כ (תשנ"א) 591.
ש"ז פלר "צו 'בעליל' שלא כדין השולל את סייג הצידוק" עיוני משפט טו (התש"ן) 217.
מ' קרמניצר "סייג הצידוק, לפי סעיף 24(א)(2) לחוק העונשין" משפטים טו (תשמ"ו) 496.

7. סרבנות

חקיקה

סעיפים 36, 39 לחוק שירות בטחון [נוסח משולב], התשמ"ו-1986

פסיקה

רע"פ 5716/08 התובע הצבאי הראשי נ' בוטביה, אתר נבו
בג"ץ 3238/04 בן ארצי נ' שר הבטחון אתר נבו
דנג"ץ 7802/04 מילוא ואח' שר הבטחון ואח' אתר נבו
בג"ץ 2383/04 מילוא ואח' שר הבטחון ואח', פדאור 04 (7) 900
בג"ץ 2320/03 בן-ארצי נ' הפרקליט הצבאי הראשי, ואח', פ"ד נז (3) 913
בג"ץ 7622/02 זונשיין נ' הפרקליט הצבאי הראשי, פ"ד נז (1) 726
ע/144/06 התצ"ר נ' סרן בוטביה, אתר נבו
ע/58/04 טור' בן-ארצי נ' התובע הצבאי הראשי אתר נבו

8. התחקיר בראי דיני החסיון

חקיקה

סעיף 539א לחוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955
סעיפים 21, 22 לחוק זכויות החולה, התשנ"ו-1996
חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998

פסיקה

בג"ץ 9197/06 יחיא נ' ראש המטה הכללי צבא הגנה לישראל, אתר נבו
ב"ש/42/03 התובע הצבאי הראשי נ' סמל בנימין פדאור 04 (19) 230
בג"ץ 243/82 זכרוני נ' הוועד המנהל של רשות השידור ואח', פ"ד לו (1) 757.
ב"ש 298/86 ציטרין ואח' נ' בית הדין המשמעתי ואח', פ"ד מא (2) 337.
רע"א 1412/94 הסתדרות מדיצינית הדסה עין-כרם נ' גלעד ואח', פ"ד מט (2) 516.
רע"א 6546/94 בנק איגוד לישראל בע"מ נ' אזולאי ואח', פ"ד מט (4) 54.
בג"ץ 142/70 שפירא נ' הוועד המחוזי של לשכת עורכי-הדין, ירושלים, פ"ד כה (1) 325.

9. התנהגות שאינה הולמת

חקיקה
חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, סעיף 130

פסיקה
ע/88/11 התובע הצבאי הראשי נ' אל"ם ח' מ', ניתן ביום 29 בנובמבר 2012
ע/153/03 סא"ל שגיא נ' התובע הצבאי הראשי אתר נבו
ע/123/02 אל"ם שלמה נ' התובע הצבאי הראשי אתר נבו

10. התעללות
חקיקה
חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, סעיף 65

פסיקה
רע"פ 2350/10 סג"ם פלק מזרחי נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
רע"פ 6322/07 חיימוביץ נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע"פ 1752/00 מדינת ישראל נ' נקאש, פ"ד נד (2) 72
ע/14/10, 10 סג"ם פלק מזרחי נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע/63/06 סמל חיימוביץ נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע/87/05 סמל סופר נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע/146/03 התובע הצבאי הראשי נ' רב"ט רוזנר, אתר נבו
ע/155/03 סא"ל שגיא נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע/27/02 התובע הצבאי הראשי נ' סמל חזן, אתר נבו
ע/247/96 התובע הצבאי הראשי נ' סרן ברוש, פדאור 97(5) 285 (1997).

11. עבירות סמים - היבטים צבאיים
חקיקה
חוק השיפוט הצבאי, התשט"ו-1955, סעיף 127א
פקודת הסמים המסוכנים [נוסח חדש], התשל"ג-1973, סעיף 7
הבדיקה המעבדתית
בג"ץ 27/86 רב"ט לוברטובסקי ואח' נ' בית הדין הצבאי לערעורים ואח', פ"ד מ (3) 757
ע/232/84 רב"ט לוברטובסקי ואח' נ' התצ"ר

עבירת הסירוב להיבדק
רע"פ 7112/08 טור' שרעבי נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע/21/08 סגן עוזיאל נ' התובע הצבאי הראשי, אתר נבו
ע/217/00 טור' קלצקי נ' התצ"ר, תק-צב 2001 (3) 1
רע"פ 2105/92 רב"ט קרמר נ' התצ"ר, פ"ד מו (3) 383
ע/115/91 טור' אשר נ' התצ"ר
ע/217/84 רב"ט איפרגן נ' התצ"ר
ע/27/84 התצ"ר נ' טור' אלמקיס

שי יניב, 'הטלת חובה על חיילים להבדק בבדיקות לגילוי שימוש או החזקה בסמים מסוכנים' משפט
וצבא 9 (התשמ"ט) 135

הרישום הפלילי
חוק השיפוט הצבאי (תיקון מס' 63), התשע"א-2011

בג"ץ 5000/95 ברטלה ואח' נ' הפצ"ר ואח', פ"ד מט(5) 64

מעצרים
ע"מ/22/00 טור' אולמן ואח' נ' התצ"ר, תק-צב 2000(2) 22
ע"מ/11/98 רב"ט מילשטיין נ' התצ"ר (לא פורסם)

הערה: הקובץ פסקי דין נבחרים של בית הדין הצבאי לערעורים נמצא בספריה.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %
הרצאה 0 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:
ציון מיטיב עד חמש נקודות ניתן על השתתפות תורמת לשיח בשיעור.
בחינה בספרים סגורים (למעט חוק השיפוט הצבאי).